

О. В. Сніговська,

*к. пед. наук, старший викладач кафедри
міжнародних відносин Інституту соціальних наук
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

А.В. Малахімі,

*старший викладач кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук Одеського
національного університету імені І.І. Мечникова*

**ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ -МІЖНАРОДНИКІВ В УМОВАХ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Інтегративні тенденції, породжені впливом на сучасний соціум процесів глобалізації, охоплюють все більше різні сторони життєдіяльності людського суспільства, кардинально трансформуючи уявлення, погляди на реальність спільного співіснування та міжкультурної взаємодії. Становлення глобального комунікаційного простору здійснює вагомий вплив на системоутворювальні компоненти культури. Інтегративна гіперкультура змістовно збагачує різноманіття локальних культур, розширюючи і поглиблюючи площину міжсуб'єктної взаємодії на підґрунті адекватного рефлексивного ставлення до співпадаючих або ідентичних іншомовних смислових конструктів. В умовах всеосяжного переважання інтегративних мовних тенденцій, національні культури наче «втягуються» в єдину комунікаційну єдність, що виступає самостійною силою та спрямовує суб'єктів до діалогу на рівні нових настанов та імперативів.

Так, сучасні процеси євроінтеграції висувають перед професійною освітою першочергове завдання - підготовку майбутніх перекладачів-міжнародників до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища, формування умінь спілкуватися і співпрацювати з людьми різних

етнічних груп, національностей, віросповідань. Тому проблема формування міжкультурних ціннісних орієнтацій фахівців, здатних знаходити шляхи врегулювання етнотентальних непорозумінь, проявляти терпимість і етнопатію, стає все більш актуальною.

«Характерною рисою початку XXI століття є нарощування зусиль різних країн з метою взаємозбагачення культур. У цих умовах проблема толерантного співіснування різних етнічних і соціальних спільнот усвідомлюється вченими всього світу, оскільки в ньому практично немає моноетнічних держав. Отже, акцентується значущість полікультурної взаємодії, що дозволяє людині знайти здатність ціннісного ставлення до іншопольтурного досвіду. Дана обставина обумовлює підвищену увагу до якості освіти як гаранту готовності особистості до міжнародної співпраці та міжкультурної взаємодії. Аксіологічний підхід до визначення змісту освіти, що затверджується нині, передбачає формування орієнтації особистості на полікультурні цінності, які є основою ефективної взаємодії з різноманітним світу. Досягнення подібного результату вимагає організації освітнього процесу в ВНЗ, орієнтованому на полікультурну аксіологію, освоєння міжкультурних комунікацій з позицій діалогу (поділогу) культур» [2, с. 3].

«У доповіді міжнародної комісії ЮНЕСКО про глобальні стратегії розвитку освіти у XXI ст. підкреслюється, що одна з найважливіших функцій сучасної школи - навчити людей жити разом, допомогти їм перетворити існуючу взаємозалежність держав і етносів у свідому солідарність. З цією метою освіта має сприяти тому, щоб людина усвідомила своє коріння і тим самим могла визначити місце, яке вона посідає у світі, а з іншого боку - прищепити їй шанобливе ставлення до інших культур» [3, с. 30].

На практиці це свідчить про нагальну необхідність формування міжкультурних ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців, які повинні під час професійної іншомовної підготовки навчитися сприймати культурні

розбіжності українського і європейського способу життя, а також використовувати їх, усвідомлюючи події полікультурної значущості. Говорячи *про* феномен «міжкультурності» як про уміння вести діалог, розуміти людину іншої культури, сприймати її такою, якою вона є, підтримувати її в критичній ситуації, а також як про можливість збагачення власної культури, коли, розуміючи іншого, багатіш сам, можна стверджувати, що становлення міжкультурних ціннісних орієнтацій особистості є одним із ефективних засобів швидкої оптимізації українського суспільства в умовах інтеграційних процесів.

Нам імпонує наукова позиція А. Брагіної [2], за якою «між- / полікультурні ціннісні орієнтації» розглядаються як елементи внутрішньої структури особистості, що реалізують позитивне ставлення до зразків культури, дозволяють їй встановлювати толерантні взаємовідносини з представниками інших культурних груп. Дослідницею зафіксовано, що вони виявляються в характері когнітивних, афективних, поведінкових реакцій особистості на навколишню дійсність, проявляються у міжособистісних відносинах. Між- / полікультурні ціннісні орієнтації мають соціокультурну природу, їх [активізація стимулюється як змістом професійної освіти, де зроблено акцент на цінності культури країни, мова якої вивчається, так і мотивацією до участі в міжкультурній комунікації. Вони спонукають до ініціювання і активної участі у І діях, направлених проти агресії, дискримінації та вандалізму.

Вищезазначене дозволяє тлумачити досліджуваний конструкт як одну з найважливіших складових міжкультурної компетентності фахівця, яка відображає його стійке прагнення до конструктивного засвоєння цінностей і інших культур в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів. Отже, міжкультурні ціннісні орієнтації детермінуються свідомим вибором ; поведінкових моделей полікультурно розвиненої особистості перекладача-міжнародника, спрямованих на їх реалізацію у його професійній діяльності.

Розглядаючи категорію «міжкультурні ціннісні орієнтації», звернемося до її структури, яку складають такі компоненти: 1) *когнітивний* - виявляється у засвоєнні, використанні й трансляції знань про культуру країни, дозволяючи кваліфіковано орієнтуватися у сфері іншомовної культури, розуміти мовний контекст, професійно спілкуватися з її представниками; 2) *афективний* ~ пов'язаний із проявом щирої зацікавленості, емпатійності й толерантності до суб'єктів чужої культури, а також готовністю до неагресивної взаємодії з ними; 3) *конативний* - відображає осмислення досвіду поведінки у полікультурному середовищі, вміння обирати адекватні поведінкові моделі й дотримуватися цивілізаційних норм етикету для вибудовування позитивних відносин з представниками іншої культури [2].

З огляду на це, зазначимо, що формування міжкультурних ціннісних орієнтацій базується *на знаннях*: іноземних мов, культури різних країн, національних розходжень, потенційних бар'єрів міжкультурної взаємодії, засобів їх запобігання та подолання, моральних цінностей і настанов різних культур, відносності певних цінностей; *на уміннях*: діяти відповідно до норм різних культур, сприймати психологічні, соціально-культурні тощо розходження, переборювати протиріччя і конфлікти, справлятися зі стресом, долати стереотипи, добирати адекватні комунікативні засоби; *на особистісних якостях*: комунікабельності, гнучкості мислення, тактовності, толерантності й терпимості до неоднозначної ситуації, тобто здатності справлятися без агресії з суперечливими позиціями, стійкості до дратливих факторів, емпатії, відсутності упереджень; *на власному досвіді* щодо відкритості до пізнання інших культур. Результати проведеного аналізу дозволяють констатувати, ефективність формування міжкультурних ціннісних орієнтацій фахівців забезпечуватиметься реалізацією наступних *методів, засобів і форм*, як-от: 1) засобами мнемічної діяльності; завданнями, пов'язаними з аналізом узагальненням інформації, конкретизацією висновків; обговоренням і

рішенням проблемних ситуацій; підбиранням прикладів, які ілюстрували б справедливості зроблених узагальнень; 2) роз'ясненням і переконанням, бесідою, дискусією, технологіями вітагенного навчання; 3) комунікативними тренінгами, діловими і рольовими іграми, організацією контекстної діяльності студентів. Для оптимізації означеного процесу вбачається необхідним включення ціннісно-культурного тематичного наповнення навчально-методичних матеріалів в межах професійної іншомовної підготовки перекладачів-міжнародників, утворюючи тим самим сприятливі умови для

Список літератури:

1. Агранат Ю. В. Формирование поликультурной личности будущих специалистов социальной сферы при обучении иностранному языку в вузе : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю. В. Агранат. - Хабаровск, 2009. - К 195 с.
2. Брагина А. Д. Формирование поликультурных ценностных ориентаций будущих переводчиков в условиях профессиональной подготовки : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / А. Д. Брагина. - Ульяновск, 2011. - 263 с.
3. Лебедева Я., Рудік О. Засади мультикультурної освіти на європейському I просторі / Ярославна Лебедева, Олександр Рудік // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. управ. при Президентові України, Дніпропетр. регіон, ін-т держ. управ. - Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. - Вип. 4(7). - С. 26-37.